

228377 - كىشىلەرنىڭ سوئالىغا ئاساسەن دىنى ئۆلىمالارنىڭ پەتىۋالىرىنى كىشىلەرگە يەتكۈزۈشتە ئىككىلىنىپ قالدىغان دىنى ئوقۇغۇچى توغرىسىدا

سوئال

مەن سەئۇدى ئەرەبىستاندىكى يېڭىدىن ئوقۇشنى باشلىغان ئوقۇغۇچى، مېنىڭ سۈرىيلىك بەزى تۇغقانلىرىم بار، ئۇلار مەندىن بەزى سوئاللارنىڭ جاۋابىنى تېپىپ بېرىشىمنى تەلەپ قىلىدۇ، مەن جاۋاب تېپىپ بېرىشكە تىرىشىمەن، مەسىلەن: ئۇلار ۋىتىر نامىزى توغرىسىدا سورايدۇ، سىلەرنىڭ ئۇ توغرىدىكى پەتىۋالىرىڭلارنى يەتكۈزۈپ بېرىمەن، ئۇلار ھىجابنىڭ ھۆكۈمى ۋە ئۇنىڭ دەلىلى توغرىسىدا سورايدۇ، مەن شەيخ ئىبنى باز ۋە شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇمۇللاھنىڭ پەتىۋالىرىنى نەقىل قىلىپ بېرىمەن، ئۇلار بەزى ئاددى مەسىلىلەرنى سورايدۇ، ئۇلارغا جاۋاب يەتكۈزۈپ بېرىش ئۈچۈن ئۆلىمالاردىن سورايمەن، ئىلىمنىڭ تارقىلىشى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قانداق دۇرۇت-سالام ئېيتىش توغرىسىدا خەۋەر بېرىمەن، ئۇلارنىڭ سوئاللىرىنىڭ ھەممىسىگە سىلەرنىڭ ۋە ئىسلام ۋەيىب تورىنىڭ پەتىۋالىرىنى يۆتكەپ بېرىمەن، ئۇلارنىڭ سوئالىغا جاۋاب يەتكۈزۈپ بېرىدىغان بۇ ئىش ياخشى ھېسابلىنمايدۇ؟ بەزى ماڭا شۇنداق ۋەسۋەسىلەر كېلىدۇ، ماڭا بەزىدە ئۇلارنىڭ سوئاللىرىنى ئۆلىمالارغا يەتكۈزۈمگەنلىك ۋەسۋەسىسى كېلىدۇ، ھازىردىن باشلاپ يەتكۈزۈمەن، ئۇلارغا دەيمەن ۋە ئىزدىنىمەن... بىلمەيدىغانلىرىمنى ئىككىلەنمەستىن، تىزلا "بىلمەيمەن" دەيمەن، ئۇلار بەزىدە كۆپ سوئاللارنى سورايدۇ، سىلەرچە قانداق قىلىشىم كېرەك، مەن توردىكى تەكىتلەنگەن جاۋابىنى ئىزدەيمەن، مۇقىملاشتۇرغاندىن كېيىن نەقىل قىلىمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت ۋە سالاملىرى بولسۇن.

بىرىنچى:

سىزنىڭ دىنى ئىلىم ئۈگۈنۈشكە ۋە ئۇنى كىشىلەرگە يەتكۈزۈشكە كۆڭۈل بۆلگەنلىكىڭىزگە ئاللاھ تائالا ياخشى مۇكاپات بەرسۇن، سىز ئاللاھ ئۈچۈن توغرا نىيەت بىلەن ئىش قىلىشىڭىز، ئەجىر-ساۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىڭىز بىلەن خوش-خەۋەر بېرىمىز، ھەقىقەتەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **ئاللاھ ۋە ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرى، ئاسمان-زېمىن ئەھلى ھەتتا ئۇۋۇسىدىكى چۆمۈللىلەر ھەتتا بىلىقلارمۇ كىشىلەرگە ياخشىلىق ئۆگەتكۈچىگە رەھمەت ئېيتىدۇ.** [تىرمىزى رىۋايىتى 2609-ھەدىس]. بۇ ھەدىسنى ئەلبانى سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا سەھىھ دەپ باھالىغان 1838-نومۇرلۇق ھەدىس].

ئىككىنچى:

بىلگەن ئىلىمنى باشقىلارغا يەتكۈزسىڭىز گۇناھ بولمايدۇ، بۇنىڭ شەرتى: - مەسىلىلەرنى ئېنىقلاپ، ئىشەنچلىك ئىلىم مەنبەلىرىدىن نەقىل قىلىش كېرەك.

- نەقىل قىلىشتا خاتا كەتمەسلىك ئۈچۈن نەقىل قىلغان نەرسىنى توغرا چۈشەنگەنلىكىڭىزنى ئېنىقلىشىڭىز كېرەك.

ئىلىمنى نەقىل قىلغۇچىنىڭ تىرىشچان ئالىملاردىن بولۇشى شەرت ئېتىلەيدۇ، لېكىن نەقىل قىلغان نەرسىسىنى چۈشىنىدىغان بولۇشى شەرت ئېتىلىدۇ، بۇ توغرىدا ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇئەنھۇ: **ئى ئىنسانلار! مەن سىلەرگە بىر سۆزنى دەيمەن، ئۇنى چۈشەنگەن ۋە ئېسىدە تۇتقانلار ئۇلارغىلىرى يەتكەن يەرگىچە بېرىپ يەتكۈزسۇن، چۈشۈنەلمەسلىكتىن ئەنسىرىگەن كىشىلەر سۆزلىمىسۇن، ھېچكىمنىڭ ماڭا يالغاننى چاپلىشىغا رۇخسەت قىلمايمەن** دېگەن. [ئىمام بۇخارى رىۋايىتى 6830-ھەدىس].

ئىبنى بەتتال رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دېگەن: **چۈشەنگەن ۋە ئېسىدە تۇتقانلار ئۇنى سۆزلىسۇن** يەنى: چۈشەنگەن ۋە ئېسىدە تۇتقان بويىچە سۆزلىسۇن. بۇنىڭدا ئىلىمنى چۈشەنگەن ۋە ئىگەللىگەنلەرنى ئىلىمنى يەتكۈزۈش ۋە نەشىر قىلىشقا رىغبەتلەندۈرگەن.

چۈشۈنەلمەسلىكتىن ئەنسىرىگەن كىشىلەر سۆزلىمىسۇن، ھېچكىمنىڭ ماڭا يالغاننى چاپلىشىغا رۇخسەت قىلمايمەن دېگەن سۆزىدە: نادان ۋە چولتا كىشىلەرنى بىلمىگەن ۋە تولۇق ئىگەللىمىگەن نەرسىلەرنى سۆزلەشتىن چەكلىگەنلىكى ئىپادىلىنىدۇ. [شەرھى سەھىھۇل بۇخارى" 8-توم 459-بەت].

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھدىن: "بېشىقەدەم ئۆلىمالاردىن بىرىنىڭ سوئالغا بەرگەن پەتۋاسىنى بىلسەم، مەسىلىگە شۇ پەتۋا بىلەن ھۆكۈم قىلسام بولامدۇ؟" دەپ سورالغاندا، شەيخ جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېگەن: "سىز ئىلىمگە ئىشەنچ قىلىدىغان بەزى ئۆلىمالارنىڭ سۆزى بويىچە پەتۋا يەتكۈزسىڭىز بولىدۇ، لېكىن پەتۋانى بايان قىلغاندا، ئۇ ئالىمنىڭ سۆزىگە ۋە سىز سورالغان ئەھۋالنىڭ ئاشۇ ئالىم مەقسەت قىلىدىغان ئەھۋال ئىكەنلىكىگە جەزىم قىلغان بولسىڭىز "پالانى مۇنداق-مۇنداق دېدى" دېيىشىڭىز كېرەك،.

ئۇنىڭغا كەسكىنلىك بىلەن پەتۋا بېرىشىڭىزگە بولمايدۇ، چۈنكى كەسكىنلىك بىلەن پەتۋا بەرگەندىن كېيىن پەتۋانى ئۆزىڭىزگە مەنسۇپ قىلغان بولسىڭىز، باشقىلاردىن نەقىل قىلىشىڭىز، بۇ پەتۋانىڭ مەسئۇلىيىتىدىن، ئۆزىڭىز ئەھلى بولمىغان نەرسىنىڭ سىزگە مەنسۇپ بولىشىدىن سالامەت رىۋايەتچى بولىسىز.

باشقىلارغا ئەگەشكەن كىشى سۆزنى ئۆزىگە ئەمەس بەلكى ئۆزى ئەگەشكەن كىشىگە مەنسۇپ قىلىشى كېرەك، ئەمما قۇرئان-ھەدىستىن مەسىلىنىڭ ھۆكۈمىنى چىقىرايلىغان كىشى پەتۋانى ئۆزىگە مەنسۇپ قىلسا بولىدۇ. [ئىبنى ئۇسەيمىن يازمىلىرى ۋە پەتۋالىرى مەجمۇئەسى" 26-توم 409-بەت].

سىزنىڭ چۈشەنچىڭىزنىڭ توغرا ئىكەنلىكىگە، بېرىلگەن جاۋابنىڭ سورالغان سوئالغا مۇۋاپىق كەلگەنلىكىگە خاتىرجەم

بولۇشىڭىز ئۈچۈن - مۇمكىن بولسا - كەلگەن مەسىلىنى ۋە ئۆلىمالاردىن ئېرىشكەن جاۋاپنى سىز يېقىنراق بولغان بىرەر ئۇستازغا ياكى سىزدىن يۇقىرى سىنىپتا ئوقۇيدىغان ئوقۇغۇچىغا ئېيتىشىڭىز بۇ سىز ئۈچۈن ياخشى، ئېھتىيات قىلىش بولاتتى.

ئەگەر ئۇنداق قىلىش قىيىن بولسا، ئەنسىرەپ قىلغان بىر ئىش ئۈچۈن ئۆلىمالارنىڭ سۆزىدىن ئىشەنچ قىلغان پايدىنى زايە قىلىۋەتمەك. بۇ ھەقتە [224858](#) - نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا قارالسۇن.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.